

Elnöki megnyitó.

Az Unitárius Irodalmi Társaság 1939 évi május 29-én Kolozsvárt tartott felolvasó ülésén.

Mélyen tisztelt közönség!

Természeti törvény, hogy a meglátás határai korlátoltak. Minél kisebb a meglátandó, annál szűkebbek a megláthatás határai. Azok, akik meglátni akarnak, ezen úgy szoktak segíteni, hogy a megtekintendőhöz, a meglátandóhoz közelednek, amint tesznek az utazók, a világjárók; vagy pedig úgy, hogy a meglátandót magukhoz közelebb hozzák a modern technika eszközeivel, — ezt teszik a csillagászok.

Azok pedig, kik anyagiakban annyira fogyatékosak, hogy se nem utazhatnak, se messzelátókat be nem szerezhetnek, ha mégis meglátni, vagy magukat megláttatni akarják, akkor leírnak, le rajzolnak, lefényképeznek stb. s ezeket továbbítják vagy ilyeneket megszereznek s azokkal vagy azok útján törekszenek a megláthatás határait szélesíteni.

A természet törvénye az is, hogy a kisebb, a gyöngébb alkalmazkodik a nagyobbhoz, az erősebbhez. Az erős önállóan is él, munkál és jelentőséget viv ki önmagának, a gyöngé védelemre, támogatásra, megsegítésre szorul. A gyöngének érdeke tehát az, hogy az erős vagy a nála bár erősebb meglássa és őt támogatásban részesítse.

Amde az erős se mindenkit vagy mindent lát meg, hanem csak azt, aki figyelmét valamely ténykedésével felkelti, s ki az érdeklődésére érdemes és értékes voltát valamely cselekvésével felkelti, megmutatja.

Mindebből okszerűen következik, hogy annak a gyöngének vagy kicsinynek, mely magában hivatottságot érez, mely a nagy társadalomban élni és hivatottságát megközelíteni kívánja, nélkülözhetetlen feladata, magát megláttatni, megismertetni s értéktermeléseit bemutatni. E célt szolgálják, egyebek között, az irodalmi társaságok felolvasó ülései is. Ilyen ülést tart az elmondottak szem előtt tartásával Unitárius Irodalmi Társaságunk a jelen alkalommal is.

Nem feladatom Társaságunk unitárius vonatkozásaival ezuttal foglalkozni. Volt már alkalmam reámutatni arra, hogy az unitárius jelző nem szeparatiztikus törekvést, nem erő szétdarabolást jelez, hanem a faji, társadalmi munkamezőnek egy figyelmen kívül hagyott, a nagyobb által eddig meg nem látott részének bevilágosítása vált hasznathatatlannal feladattá. Az ez uton termelt értékek faji értékállományunkat növelik, gazdagítják.

Unitárius Irodalmi Társaságunk alig 18 éves, tehát jó részt még serdülő korát éli. Bár tevékenységének határait, szabad röptét külső körülmények korlátozták; bár bevezetett vándorgyűléseinek folytatását lehetetlenné tették s így tevékenysége főleg irodalmi értékek termelésére korlátozódott, mégis tagjai útján oly értéktermelést mutathat fel, mely az általános emberi közművelődés szempontjából is gazdagodást jelent.

Társaságunk érzi hivatottságát. E hivatottság betöltése ma még sulyosabb feladat, mint aminő valaha volt. A nagy világi bizonytalanságok mai korszakában a faji és irodalmi tevékenységek talán még jelentősebbek, mint maga az egyház is. Az egyházak általános emberi hivatásának betöltését korlátozzák, bénítják a hatalmaskodások, valamint a cselekvésre hivatottak között burjánzó személyeskedés.

Ily helyzetben csak az irodalom biztosíthatja az örökéletet. Ez a multat ismerteti a jelennek okulására; és a jövő célkitűzéseivel törekszik a jelent irányítani a jövőre. Az irodalom termelő eszköze a toll. A toll, mely ekénél maradandóbb barázdákat hasít ott, ahol elhalad; mely élesebb, mint a kard, ott, ahol gyomot irtani kell. Mindenesetre erősebb, mint a gyalogságokkal telített emberi fizikum ott, ahol a közérdeket védeni, oltalmazni kell.

Nagy előnye az, hogy az értéktermelő irodalom önzetlen. Az Isten által nyújtott kiváló írótehetség termelésre készíti az írókat még akarata ellenére is. És ír nemcsak a *má*-nak, hanem a *holnap*-nak is. Írásának tartalma csak a közérdek önzetlen szolgálata lehet, minden eltérés ettől magát az írást és írókat teszi tisztavirág életűvé. Az írás felett hálás elismerést, vagy lesújtó bírálatot nemcsak a jeleni, de az utód nemzedékek is mondanak. Már pedig ez örök bírálat pusztítója és kiirtója minden jogosulatlan önérdeknek.

Az önzetlen értéktermelés képezi hivatását Unitárius Irodalmi Társaságunknak is, ennek megláttatására tartjuk mai felolvasó-ülésünket is.

E kedvező alkalommal igen szívesen köszöntöm Társaságunk új tagjait, kik székfoglaló előadásaiikkal felolvasó-ülésünk tartalmát gazdagítani vannak hivatva, meleg szeretettel köszöntöm vendégeinket és a mélyen tisztelt közönséget és mai ülésünket megnyitom.

Dr. Ferenczy Géza.

A biblia és az unitárizmus.

A történelem tanúsítása szerint az emberiségnek vallásos hite és meggyőződése mindig volt, de az sohasem volt egységes és azonos. A *hit* az emberrel együtt megjelent mindenütt a föld színén, és alakult, változott, fejlődött vagy visszaesett bizonyos külső adottságok, körülmények, lehetőségek, és belső, lelki szükségletek, tehetségek és tapasztalatok alapján. Célját mindig az emberi érzés, gondolkozás és vágy irányította, amelyeknek túlzásait és hiányait a tapasztalás útján szerzett ismeret és tudás szabályozta és alakította meggyőződésé.

A történelem, mint az élet tanítómestere, azt is tanítja, hogy az ember külső adottságai, körülményei és lehetőségei nem azonosak, hanem változóak, hogy belső, lelki szükségletei, tehetségei és tapasztalatai korlátoltak, gyarlók, de erősödők és növekedők, és hogy érzései, gondolatai és vágyai nevelhetők, ismeretei és tudása pedig végtelenül gyarapíthatók. Ezekből kétségtelenül következik az, hogy *az emberi hitnek is változnia kell az ezredévek folyása alatt*, és hogy *a jövő vallása nem lehet az, ami a jelené, vagy ami éppen a régmúlté volt*. Amikor a bibliáról és az unitárizmusról beszélünk, a történelemnek ezeket a tanításait igazaknak kell tekintenünk, és valóság gyanánt elfogadnunk, mert ezek elméledésünk alapjai és előfeltételei.

A *bibliai irodalom* olyan emberek által írott művekből áll, akik a saját koruknak életét, hitét, gondolkozását, hagyományait, történeteit, szokásait, törekvéseit, aggodalmait, reményeit, vágyait, érdekeit, erényeit és bűneit a maguk felfogása szerint írásba foglalva megrögzítették, és azokat az utókornak drága örökség gyanánt átadták. Az utókor ezt az örökséget nemcsak átvette, hanem kegyelettel meg is őrizte. Az arra érdemeseket kiválogatta, esetleg átalakította, kijavította és megtoldotta a maga érdekeinek, szükségének, és megítélésének mértéke szerint. Így állottak elő a föld különböző részein a *bibliák*, amelyek évszázadok lefolyása alatt